

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının sosial sahələrinin, o cümlədən Azərbaycan sahiyyə sisteminin, tibb elmi və tibb təhsili sistemlərinin yaradılmasının 100 illik tarixlərinin ayrı-ayrı mərhələlərini təhlil etdiğədə aydın nəzər çarpar ki, bu sistemlər sadlılıqlı mürəkkəbliyə, pri-mitivlilikdən aliyyə, müstəmləkəciliyidən müstəqiliyyə doğru böyük bir inkişaf yolu, böyük bir yüksəlsəs yolu keçirib. Belə yüksəlşisin ən müüm, ən sıratlı və ən keyfiyyətli inkişafının tarixin solmaz sahifələrinə qızıl hərflərlə hərkət olunan mərhələsinin məhz ümummilli lider dahi Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olması aydın həqiqətlərdəndir. Gözərlərimiz öündə sərəfə yaşınan ömrünün 35 il yaxın bir dövründə Azərbaycana rəhbərliyə edən, onun on parlaq yaradıcısı, qurucusu, ihamvericisi qüvvəsi olan, başarılı zirvələrini fəth edənərək səbdiyəsərlər rəmziyiçən vərilişin ünsüzdə Heydər Əliyev bütövlükde Azərbaycan Respublikası ilə birlikdə həm de Azərbaycan sahiyyəsinin, Azərbaycan tibb elmi və tibb təhsili sistemlərinin on məhəşəmə mar, yaradıcısı, qurucusu, dinamik inkişafının təmizlilikcisi kimi süurlara, yaddaşlara səbdi hərkət olunub.

Ulu öndər XX əsrin içinci yarısından etibarən yalnız ona xas olan bənzərsizlik və takərsizlik, spesifikasi fenomenlik xüsusiyyətləri ilə həm özü dünən diplomatiyasınıñ on səralarına ucalaraq bəşərlik qazandı, həm de Azərbaycanın dünənə günəs kimi parlamasının möhkəmətəmələnən yaradı.

Ümummilli liderin 1969-cu il iyul ayının 14-de Azərbaycan ilk dəfə siyasi rəhbərliyə gəlməsi qədirlənən Azərbaycan xalqını memmən etdi və bu yeniləməxalq öz dahi liderinə qovuşmasının, onun etrafında six səralarla birleşməsinin tematincəsiçən. Hələ gələcək möhtəşəm nəaliyyətlərin ilk addımları atılan həmin dövrə Azərbaycanın bütün sahələrində doğma, eməksever xalqımızın milli dirilişə, özündəkərə inəmin, ölkə başçısına olan böyük ehtiramın yaranmasının möhkəmətəmələr qoyuldu. Ümummilli lider keçmiş SSRİ dövründə Azərbaycanda xalq təsərrüfatının bütün sahələrinin inkişafını hemahəng suretdə ardıcılıqla heyata keçirir, yeniliyə, tərəqqiye sədd yaradır. Heydər Əliyevin uzagqorun siyaseti nəticəsində Azərbaycanın on məhəşəməsi və müasir isləhatlarının tətbiqi, heyata keçirilməsi meydana qərəbliyənmiş. Ulu öndər XX əsrin 70-80-ci illərində həmin siyasetin tərkib hissəsi kimi elmi, təhsil və sahiyyə sistemlərinin yəni-ye niyəti, hərəkətələrə inkişafı üçün dövlət seviyyəsində bütün mümkünədəbərləri gerçəkləşdirir. Böyük rəhbər həmin dövrə, ilk növbədə tibb üzrə xarici mütəxəssislerin diqqətinə Azərbaycana celb etməye, onlarla yerli mütəxəssislerə arasında elaqə yaratmağa çalışmış, bunurla da sahiyyə, o cümlədən tibb elmi və tibb təhsili və sahiyyə sahələrindən mövcud durğunluğun aradan qaldırılmışına nail olmuşdur. Keçmiş əsirin 60-ci illərinin sonu, 70-ci illərinin evvelərləndən etibarən tibb üzrə beynəlxalq qurultayı, simpozium, kongres və konfransların Bakıda keçirilməsi təşkil edən Heydər Əliyev respublikamızın sahiyyə sistemlərinin beynəlxalq məqyasına çıxmışına, onların dayanılıq və sabit inkişafına elverişli şərait yaratmışdır. Həmin illərdə Azərbaycanın sözügedən sistemlərində ölçüyəgelməz isləhatlar aparılır, ozanmaz Azərbaycan Dövlət Tibb İstitutu keçmiş Sovetlər İttifaqının sayılış-səçənələrinə elən və təxəlluslu qəbul olundu. Heydər Əliyevin rəhbərliyinə qəbul olundu. N.Trapeznikov Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini berpa etdiğindən sonra neçə dəfə Bakıda olub. Hər dəfə ümummilli lider Heydər Əliyev şəxşən tənqidçi akademik N.N.Trapeznikovu qəbul edərək Azərbaycan onkologlarından akademik Cəmil Əliyevi və mənim de həmin görüslerə davət edərək, onuna sahiyyənin problemləri, onlardan çıxış yollarını en titullu sahiyyə mütəxəssislerindən de gözlə bilir və ona görə də ona böyük hörəmt və ehtimala yanaşır. Vətəndən uzaqlarda yad bilinət dünənəsətətəli alimin həkimləri, alimləri, sahiyyə işçiləri qarşısında vətənənin böyük oğlu ulu öndər haqqında inadlılıq yoxsulluğu və təmən kimi azərbaycanlı gençləri gürurlandırmışdır. Akademik N.N.Bloxindən, adətən ən yüksək dördüncü adamlar haqqında tərifi sözler de məməkən bər qədər "xəsislik" edər. Lakin on, Heydər Əliyev haqqında danışmış üzərindən gələn en xoş sözləri semimilliklə sələməmdən qəkinməzdə. Ulu öndər çıxışları akademikdə sözün həqiqi mənasında böyük təsəssürat yoxlamışdır. Akademik N.N.Bloxin deydi ki, Heydər Əliyev sahiyyənin problemlərini, onlardan çıxış yollarını en titullu sahiyyə mütəxəssislerindən de gözlə bilir və ona görə də ona böyük hörəmt və ehtimala yanaşır. Eyni zamanda, həmin illərdə tibbi-biblioqrafiya fakültəsi və dekanlığı, hərbi-tibb fakültəsi və dekanlığı, mətbuat və informasiya xidməti və digər köməkçi səbəller yaradılmışdır.

Heydər Əliyev ölkəye rəhbərlik etdiyi illərdə yüzdən hərəkətələrə gələrəcək alımlı müxtəlif ixtisas-

lar üzrə keçmiş İttifaq seviyyəsində doktoranturaya qəbul edilməsinə da nail olmuşdur. Tibb sahəsində mütəxəssislerin yeni nəslinin nümayəndələri yetkin tədqiqatçıları kimi vətənə qayğılı fealiyyətləri genişləndirildi. Zərifə Əliyeva, İbrahim Topçubaşov, Həmidbəy Mahmudbəyov, Tamerlan Əliyev, Tağı Tagizadə, Adile Namazova, Böyükşəhər Ağayev və başqaşaların adları bu gün sahiyyəyə inkişaf tarixinə ən mötərəffər yərənlərinin birinci tütür, onların elmi məktəbləri dərindən öyrənilir. Eyni zamanda, həmin illərdə tibbi-müxtəlif elmi istiqamətləri - cerrahiyyə, terapiya, mikrobiologiya, urologiya, oftalmologiya, allergiologiya və immunologiya, patiyatriya, kardiologiya, onkologiya, anesteziyoloji və reanimatologiya, epidemiologiya, ginekologiya, stomatologiya, morfolojiya və s. üzrə beynəlxalq seviyyəli elmi-tədqiqat işləri aparılıb, allıncı nəticələr dünənəyə alımları tərəfindən yüksək dəyərləndirildi.

Ulu öndər 1998-ci il sentyabrın 28-da Azərbaycan Tibb Universitetinin yeni 11 mərtəbeli tədris binasının açılışında çıxış edərək Azərbaycan sahiyyəsinin inkişafına, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə göstərdiyi saysız-həbsiz amilləri toxunaraq demədi: "Men Azərbaycana rəhbərlik etdiyin zaman, sonra Sovetlər İttifaqının, SSRİ-nin rəhbərliyində olduğum illerdə daim sahiyyə ilə, tibb elmi ilə yaxın olmuşam, ona qayğı göstərmmiş və hesab edirəm ki, çox işlər görmüşüm... Men o vaxt Sovetlər İttifaqının Moskvada yerləşən on böyük, an mətəbər tibb ocaqları, mütəssəsələri ilə yaxından tanış idim, onların yaranmasında, inkişaf etməsində idmətərəfli rəhbərlikləri - cerrahiyyə, terapiya, mikrobiologiya, urologiya, oftalmologiya, allergiologiya və immunologiya, patiyatriya, kardiologiya, onkologiya, anesteziyoloji və reanimatologiya, epidemiologiya, ginekologiya, stomatologiya, morfolojiya və s. üzrə beynəlxalq seviyyəli elmi-tədqiqat işləri aparılıb, allıncı nəticələr dünənəyə alımları tərəfindən yüksək dəyərləndirildi.

Ulu öndər o dövrə respublikanın sahiyyə sistemini və Azərbaycan Dövlət Tibb İstitutunun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə da diqqətde saxlayırdı. Həmin dövrə yəzilər iki müsər sahiyyə obyektləri inşa edildi, respublikada on tibb mütəssəsələrinin yandan coxu yeniləndirildi, elmi-tədqiqat institutları, sahıflaşmış və müalicə-profilaktika müessisələri fealiyyətə başlıdı. O dövrün, yəni ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda ilə dəfə siyasi hakimiyətətə dövrün telebə-gənclərdən olduğunu görə onun ölkədə gənclərə göstərdiyi qayğı xoşbəxtliklərinən mənəm də pay düşüvə və bu qayığının sayəsindən 1974-cü ilədən Moskvada SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının Onkoloji Elmi Mərkəzinin aspirant olundur. O vaxtlar Moskvadan müxtəlif adı tibb təhsili mütəssəsələrindən mənim kimə gənclər çox idı və ümummilli liderin gənclər üçün yaradığı elverişli şərait hər birimizin heyatının mənasına qərəbliyənmiş. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1983-cü ilədə Moskvada SSRİ Nazirliyinin birinci müavini

tezliklə inkişaf etdi. 1983-cü ilədən 1988-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 1988-ci ilədən 1993-cü ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 1993-cü ilədən 1998-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 1998-ci ilədən 2003-cü ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2003-cü ilədən 2008-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2008-ci ilədən 2013-cü ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2013-cü ilədən 2018-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2018-ci ilədən 2023-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2023-ci ilədən 2028-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2028-ci ilədən 2033-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2033-ci ilədən 2038-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2038-ci ilədən 2043-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2043-ci ilədən 2048-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2048-ci ilədən 2053-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2053-ci ilədən 2058-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2058-ci ilədən 2063-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2063-ci ilədən 2068-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2068-ci ilədən 2073-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2073-ci ilədən 2078-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2078-ci ilədən 2083-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2083-ci ilədən 2088-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2088-ci ilədən 2093-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2093-ci ilədən 2098-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2098-ci ilədən 2023-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2023-ci ilədən 2028-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2028-ci ilədən 2033-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2033-ci ilədən 2038-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2038-ci ilədən 2043-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2043-ci ilədən 2048-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2048-ci ilədən 2053-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2053-ci ilədən 2058-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2058-ci ilədən 2063-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2063-ci ilədən 2068-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2068-ci ilədən 2073-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2073-ci ilədən 2078-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2078-ci ilədən 2083-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2083-ci ilədən 2088-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2088-ci ilədən 2093-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2093-ci ilədən 2098-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2098-ci ilədən 2023-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2023-ci ilədən 2028-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2028-ci ilədən 2033-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2033-ci ilədən 2038-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmələrini təqdim etdi. 2038-ci ilədən 2043-ci ilədən tibb təhsili mütəssəsələrinin inkişafını və tibb təhsili sistemlərinin təmənətəmə